

Asia: VN/13605/2023 ja VN/13604/2023

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja hyvinvointialueiden rahoituksesta annettujen asetusten muuttaminen (siirtolaskelmien tarkistaminen)

Kysymykset

1. Yleistä ehdotuksesta ja sen tavoitteista.

Asetusmuutoksen tavoite sinällään on kannatettava. Siirtolaskelmien tarkistamisen rajaaminen koskemaan vain esitettyjä huomioonotettavia eriä yksittäistarkastelulla ja euromääräisellä rajauksella ei kuitenkaan johda oikeudenmukaisuuden paranemiseen.

2. Huomioon otettavat erät.

Ovatko kunnan peruspalvelujen valtionosuusasetuksen luonnoksessa mainitut oikaistavat erät (2 momentin kohdat 1-6) perusteltuja ja niiden huomioon ottamisen tapa mielestänne tasapuolinen kuntien välillä?

- 1. takautuvat pelastustoimen varallaolokorvaukset**
- 2. sote- ja pela- kuntayhtymien takautuvat alijäämät ja ylijäämät**
- 3. kunnan kirjaamatta jättämä osuus sote-kuntayhtymän alijäämästä**
- 4. sote- ja pela-kuntayhtymien ylijäämän palautus ja alijäämän kattaminen**
- 5. muiden sote-yhteistoimintaorganisaatioiden ja pelastuslaitosten 2-4 kohdissa tarkoitettu ylijäämän palautus tai alijäämän kattaminen**
- 6. palveluluokille kirjatut sote- ja pela -toimitilojen ja kiinteistöjen luovutusvoitot ja -tappiot sekä osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot ja -tappiot**

Luonnoksessa mainitut oikaistavat erät ovat osin perusteltuja, mutta niiden huomioon ottamisen tapa ei ole Lahden kaupungin mielestä tasapuolinen kuntien välillä.

Kohtien 1. ja 6. mukaisten erien oikaiseminen siirtolaskelmissa lisää tasapuolisuutta, jos ne tehdään kaikille kunnille ilman merkittävyyden euromääräistä rajausta.

Kohtien 2, 4, ja 5 mukaisten alijäämien ja ylijäämien oikaiseminen voi lisätä tasapuolisuutta, jos ne tehdään kaikille kunnille, joita tämä koskee, ilman merkittävyyden euromääräistä rajausta ja mikäli yli-/alijäämän määrästä on yhteinen näkemys kunnan ja kuntayhtymän/hyvinvointialueen välillä.

Kohdan 3. mukaisen erän huomioimista niin, että tieto pyydetään kuntayhtymästä/hyvinvointialueelta, ei voida pitää hyväksyttävänä. Mikäli kuntayhtymän ja kunnan välillä ei ole ratkaistu lopullisesti, mikä on oikea tulkinta asiassa, ei erää voida yksipuolisella ilmoituksella sisällyttää laskelmiin, joilla on pysyvä vaikutus toisen osapuolen valtionosuuksiin.

3. Onko mahdollisesti jokin muu merkittävästi laskelmia vääristävä erä?

Kyllä, kuntien laskelmissa on muitakin merkittävästi laskelmia vääristäviä eriä.

Kuntien lähtötilanne sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien toteuttamisessa ja niihin liittyvien menojen ja tulojen kohdentamisessa palveluluokille on hyvin todennäköisesti eroja. Laskelmat tulisi näin ollen tarkentaa kuntakohtaisesti, jotta niistä saataisiin luotettavasti tarkistettua pois sellaiset menot, jotka eivät uudistuksessa ole siirtyneet hyvinvointialueelle ja joiden ei näin ollen tule olla kuntien valtionosuutta vähentävänä tekijänä.

Lahden kaupungin sote- ja pela-palveluluokkien kustannuksiin sisältyy eläkemenoperusteisia maksuja 6,2 milj. euroa vuodessa. Eläkemenoperusteinen maksu on poistunut vuoden 2023 alusta eikä sen näin ollen tulisi sisältyä siirtolaskelmiin eikä vähentää kuntien rahoitusta vuodesta 2023 alkaen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon menot kasvoivat eri alueilla poikkeuksellisen paljon vuonna 2022. Lahden kaupungin ja Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän välisessä sopimuksessa vuodelle 2022 mahdollistettiin 4,5 % maksuosuuden kasvu. Samaan aikaan kaupungin omissa palveluissa mahdollistettiin vain 2 % menojen kasvu. Lahden kaupungin maksuosuus Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän menoista ylitti lopulta talousarvion 15,4 milj. eurolla ja kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 8,5 %. Näin merkittävä nousu ei välttämättä kuvaa yhden vuoden palveluiden järjestämisen kustannuksia. Sote-uudistuksen rahoitusmalli on voinut kannustaa menojen kasvuun vuonna 2022, jotta hyvinvointialueen rahoitus olisi parempi.

4. Vaikutuksen merkittävyyden arviointi.

Kuntakohtainen tieto oikaistaisiin ainoastaan silloin, jos kyseinen tieto vääristää merkittävästi yksittäisen

kunnan tai hyvinvointialueen rahoitusta. Merkittävänä pidettäisiin vaikutusta, joka olisi vähintään noin 30 euroa asukasta kohden laskettuna. Onko oikaisun kynnyks mielestänne oikea?

Oikaisun kynnyks ei ole Lahden kaupungin mielestä oikea.

Merkittävän vaikutuksen rajaa ei tule määrittää euromääräisesti. Yksittäisen erän vaikuttavuuden kunnan talouteen ja talouden tasapainotilaan tulee perustua kunnan omaan arviointiin. Erien tarkastelu yksittäin ilman kokonaistarkastelua ei paranna kuntien välistä tasapuolisuuden tavoitetta. Mikäli merkittävälle vaikutukselle asetetaan euromääräinen raja, tulee sen olla mahdollisimman pieni, esimerkiksi 10 euroa/asukas.

5. Menettely. Näkemyksenne ehdotetun oikaisumenettelyn toimivuudesta (kysely kunnille ja kuntayhtymille=hyvinvointialueille, muut saatavissa olevat selvitykset ja tiedot, siirtolaskelmaluonnos ja sen kommentointimahdollisuus)?

Menettely on pääosin toimiva. Asetusluonnoksen 2 momentin 3. kohdan mukaista tiedon kysyminen kuntayhtymältä/ hyvinvointialueelta ei ole hyväksyttävää.

Mikäli kunta on jättänyt alijäämän kirjaamatta, sille on jokin peruste. Jos kyseessä on keskeneräinen tai riidanalainen asia kuntayhtymän ja kunnan välillä, ei tällaisen erän kysymistä yksipuolisesti vain toiselta osapuolelta voida pitää hyväksyttävänä. Kuntayhtymän tilinpäätöksen hyväksyy hyvinvointialue, joka ei ole osapuolena tilinpäätöksessä ja jolla on oma intressinsä siirtolaskelmiin sisällytettävien tietojen osalta. Keskeneräisen tai riidanalaisen asian huomioonottaminen laskelmissa voisi tarkoittaa kunnalle perusteetonta pysyvää leikkausta valtionosuuksiin.

6. Muita huomioita.

Siirtolaskelmat tulisi tarkentaa kuntakohtaisesti niin, että niihin ei sisältyisi sellaisia menoja, jotka eivät ole siirtyneet hyvinvointialueille. Mikäli nämä erät jätetään siirtolaskelmiin, vähentää se kuntien rahoitusta perusteettomasti.

Mikäli siirtolaskelmiin tulisi sisällyttää eri alueilla ja kunnissa keskeneräisten ta riidanalaisen asioiden tiedot, tulisi lopullisten siirtolaskelmien valmistumista siirtää tulevaisuuteen siihen saakka, että kaikilla alueilla asiat on saatu ratkaistua. Näin voidaan varmistaa näiden erien oikeudenmukainen käsittely laskelmissa ja oikeudenmukainen vaikutus valtionosuuksiin.

Sellaisilla kunnilla, joilla sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät on tuotettu kuntayhtymissä, on toteutettu jo ennen uudistusta toimintojen tehostamista sekä tietojärjestelmien yhtenäistämistä ja palkkaharmonisaatiota. Lisäksi takautuvista palkkaharmonisaatioista tullaan ottamaan siirtolaskelmissa huomioon yhden vuoden palkkakustannusta vastaava määrä ja tällä on kuntien valtionosuuksia pysyvästi vähentävä vaikutus. Kohtelu eri hyvinvointialueiden kuntien välillä ei ole

tasapuolista, koska osalla alueista vastaavat kustannukset toteutuvat vasta hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa.

Mörsky Tiina

Lahden kaupunki - Kaupunginhallitus 29.5.2023 § 192